

ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ И УПРАВЛЕНИЕ НА ИНСТИТУТА ПО АГРАРНА ИКОНОМИКА КЪМ СЕЛСКОСТОПАНСКА АКАДЕМИЯ

2024 – 2028 ГОДИНА

Доцент д-р Божидар Иванов

Април, 2024 г.

София

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ	3
АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО И ДЕЙНОСТТА НА ИНСТИТУТ ПО АГРАРНА ИКОНОМИКА	5
ИСТОРИЯ	6
НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ	7
1. Издателска и публикационна активност	10
2. Основни международни и партньорски взаимоотношения.....	11
3. Публичност и научно коопериране	13
4. Обучение на докторанти.....	14
ОРГАНИЗАЦИОННА СТРУКТУРА И ФИНАНСИ	15
1. Организационна и кадрова структура	15
2. Финансова дейност	16
ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ И УПРАВЛЕНИЕ НА ИНСТИТУТА ПО АГРАРНА ИКОНОМИКА 2018 – 2022 ГОДИНА	18
МИСИЯ НА ИАИ.....	19
ЦЕЛ И ЗАДАЧИ	19
ПРИОРИТЕТИ И ДЕЙНОСТИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ЦЕЛИТЕ И ЗАДАЧИТЕ	21
1. Развитие на научноизследователската и развойна дейност	21
2. Повишаване капацитета и експертизата на кадровия състав.....	22
3. Структурно- организационна рамка и връзки.....	24
4. Публичност, комуникации и партньорства	25
НАУЧНИ И НАУЧНОПРИЛОЖНИ ТЕМАТИЧНИ ОБЛАСТИ.....	26
1. Тематично направление „Земеделие, храни и аграрна политика”	26
2. Тематично направление „Икономика и организация на структурите в земеделието и селските райони”	27
3. Тематично направление „Икономика и управление на агроекологичните дейности”	27
АДМИНИСТРАТИВНО И ФИНАНСОВО УПРАВЛЕНИЕ	28
1. Управление и организационна структура	28
2. Финансово управление	29
3. Обновяване на материалната база.....	30
ВРЕМЕНА РАМКА.....	31
ЗАКЛЮЧЕНИЕ.....	33

ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящата програма е разработена във връзка с обявения конкурс за Директор на ИАИ, съгласно Заповед № РД 04 – 18 / 13.03.2024 г. на Председателя на ССА.

Участието ми в този конкурс е мотивирано от стремежа за продължаване на усилията и работата по надграждане на научноприложната дейност и усъвършенстване на развойната дейност, вплътени в програмата, която да помогне за постигане на устойчиво бъдеще и реализиране мисията на организацията.

Програмата стъпва на направен обстоен преглед и анализ на развитието, промените, реалностите, вътре в организацията, както и след отчитане на предизвикателствата в научната работа и заобикалящата среда. Основните принципи, които се залагат в програмата за постигане на целите, задачите, действията и поставените резултатите са:

- Надграждане –повишаване капацитета на Института и подобряване научната експертиза на научните работници и експертите, което да помогне за утвърждаване на Института като водещ научен и авторитетен приложен център за икономически изследвания в селското стопанство.

- Развойност – засилване на изследователското търсене и методическо обогатяване, демонстрирано в научните и приложни изследвания и анализ, провеждани в института, в контекста на световното съвременно ускорено развитие на технологиите(изкуствения интелект) и иновациите.

- Устойчивост – осигуряване на приемственост в развитието, наред с адаптивност и стабилност за посрещане растящите обществени очаквания за висока приложна разпознаваемост и качество на научноизследователската работа.

Разработването на настоящата програма отразява приоритетите и нормативната база в ССА, стратегическите насоки за развитие на научните изследвания в страната, европейските цели за развитие на иновациите и науката, тенденциите и перспективите в развитието на сродни по тематика и характер институции в европейски и световен мащаб. Програмата е съобразена с приоритетите, поставени в:

- Устройство на правилник на Селскостопанска академия;

Програма за развитие и управление на ИАИ 2024 – 2028 г.

- Правилника за устройството и дейността на ИАИ;
- Закона за развитието на академичния състав в Република България;
- Правилника за развитие на академичния състав в ССА;
- Националната стратегия за развитие на научните изследвания 2017-2030 г.;
- Програмата за научни изследвания, иновации и дигитализация за интелигентна трансформация (ПНИИДИТ) 2021-2027;
- Приоритетите за научните изследвания на ССА;
- Рамковата програма „Хоризонт Европа 2021-2027“;
- Европейското изследователско пространство в Договора за функциониране на ЕС;
- Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони 2023-2027;

Мисията и визията, които са формулирани и следвани и в Програмата за управление и развитие на ИАИ от 2018 година остават актуални и могат да бъдат ориентир за разписване на настоящата програма, постановявайки:

МИСИЯ: утвърждаване авторитета на Института като изследователски център, създаващ, адаптиращ и свързващ световното научно знание с българската аграрикономическа наука и практика;

ВИЗИЯ: постигане на устойчиво развитие на Института като важен научен център в областта на аграрната икономика, работещ за повишаване на научния капацитет на своите кадри и превръщане се в ценен партньор на агробизнеса и фермерството в страната, чрез засилване на научноприложните и проблемно-ориентирани изследвания.

**АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО И ДЕЙНОСТТА НА
ИНСТИТУТ ПО АГРАРНА ИКОНОМИКА**

ИСТОРИЯ

Институтът по аграрна икономика е структурно звено към ССА, с 82 годишна история. Създаден е през 1935 г., първоначално като самостоятелна служба към Министерство на народното стопанство. През 1936 г. Службата за земеделско-стопански проучвания е преименувана в Институт за земеделско-стопански проучвания, с основна цел всестранно и задълбочено да проучва и подпомага земеделското стопанство в икономическо и социално отношение, с оглед подобряване условията на живот в българското село.

През всичките тези години, независимо от претърпените промени и трансформации, Институтът по аграрна икономика продължава да се развива и утвърждава като безспорен научен център в рамките на ССА, осъществяващ научноизследователски и научноприложни изследвания в областта на аграрния и продоволствен сектор, селските райони, като дава научен отговор на проблемите в стопанския и социален живот на българското земеделие, а също така съдейства за формиране и реализиране на аграрната политика на държавата.

Институтът по аграрна икономика е подчинен на нормативната база и приоритетите на ССА, върху която от своя страна се упражнява контрол на дейността от страна на министъра на земеделието и храните, съгласувано с министъра на образованието и науката. Същевременно политиката в областта на научните, научноприложните и експериментални дейности в страната се ръководи от министъра на земеделието и храните.

В последните пет години до 2023 г., Институтът по аграрна икономика продължи да настройва научните си хоризонти върху основата на фундаменталните знания, но и в перспективата на новите предизвикателства за българското земеделие и селските райони. Международното коопериране и обмен на ИАИ се разширяват „по хоризонтала“, като обхват на партньорите за сътрудничество (държави, научни институти, организации и издания, регионални и бизнес организации и др.), но се задълбочават „по вертикала“ - в посоката на мултидисциплинарни изследвания, общи подходи и стратегически цели: за производителността и конкурентността на стопанствата, устойчивостта на хранителните вериги, доходността, демографските проблеми, развитието на селските райони в рамките на ОСП и др. ИАИ работи на базата на солидна база статистически данни, чиято мрежа се опитва да разшири. Анализите и предлаганите сценарии за развитие залягат в изработването на стратегии за

развитие и управление в рамките на ОСП, Зелената сделка, Стратегията „От фермата до трапезата“ и др. регионални, европейски и международни програми и мерки, включително и по-дългосрочни - след 2027 г.

НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ

Научноизследователската дейност е основна за Института. Изследванията и анализите обхващат основните аспекти на аграрната икономика: конкурентоспособност и устойчивост на земеделието и хранителните вериги, безопасност на храните; развитие на Общата селскостопанска политика, цените и пазарите, пазара на земя, управление на стопанствата; организацията и управлението на работната сила, оценката на въздействието; организация на селскостопанските изследвания и иновации, икономическите и социални проблеми на селските райони.

Основните направления, в които се осъществява научноизследователската, научноприложната и информационната дейност на Института са:

- Аграрна политика;
- Икономика, организация и управление на хранителните вериги;
- Развитие на селските райони;
- Икономика и управление на земеделските организации;
- Стратегии за конкурентоспособност и управление на риска;
- Иновации, инвестиции, предприемачество, маркетинг;
- Биоикономика.

Основната проектна работа в Института се осъществява по планови проекти към ССА, финансирани от бюджета, които обикновено са с 2 -3 годишен период на изпълнение и включват както научния, така и експертния състав. Предложените теми се разглеждат в Научния съвет по аграрна икономика към ССА.

В ИАИ се утвърди практиката, етапната работа и по плановите проекти, разпределена по екипи, да се дискутира на регулярни научни и докторантски семинари. Целта е да се съгласуват усилията на целия научен състав, като докторантите и по-младите учени обменят опит с хабилитирания научен състав. Целта е да се надгражда в методология, която води към реален резултат от изследванията, с полза при решаването на проблеми на производителността, конкурентоспособността, устойчивото, технологично и иновативно развитие на земеделието. През последните 5 години учените от ИАИ

Програма за развитие и управление на ИАИ 2024 – 2028 г.

разработиха и конкретни възможни сценарии за развитие на българското земеделие и селските райони до 2027 г., които обобщиха в свои научни публикации, книги и сборници.

Като приоритетна проектна тематика в работата на ИАИ, през последните години, естествено се очерта задълбоченото и по-всеобхватно изследване на конкурентоспособността на българското земеделие и ферми, неограничено само до производителността, което обединява работата по планови проекти (към ССА), а също и някои от външните проекти /към ФНИ/.

ИАИ изследва конкурентоспособността на фермите и на отделните земеделски сектори у нас в сравнителен анализ с Европа и света /основен проект „Конкурентоспособност на земеделието и жизнеспособност на селските райони“/, но и на ниво управленските структури (проект „Механизми и форми на аграрното управление“), като доказва и значението на факторите добър мениджмънт, аграрно управление, коопериране. При изследване на жизнеспособността на селските райони се акцентира върху сравнителния анализ на влиянието на националните и местни фактори върху избрани социални и демографски показатели, специфични в не облагодетелстваните райони и др., което предлага сценарии за разгръщане на неизползвания потенциал на българското земеделие и природни ресурси. Темата е базисна в очакванията на по-висока продуктивност и доходност в земеделието, увеличаването на дела му в БВП и създаването на добавена стойност. Тя надгражда разработките, с които учените от ИАИ бяха ангажирани при изработването на SWOT анализа на българското земеделие и неговото актуализиране през 2023 г.

ИАИ кандидатства и печели значим брой проекти, финансирани от Фонд Научни изследвания. Някои от тях са с наши и международни партньорства и конкретно изследват усъвършенстването на ОСП на ЕС, развитието и оживяването на селските райони и ефектите от Зелената сделка. Целта на проекта „Стохастичен анализ на перспективите и ефектите от Зелената сделка в българското земеделие – GREENBASE“, например е да се оценят перспективите и ефектите от Зелената сделка в по-дългосрочен период, което отговаря на широко отворения, включително и за академичните среди, диалог по темата.

В други от външните проекти, финансирани от ФНИ на МОН, в партньорство с други институти и организации, по които ИАИ завърши работата си през последните четири години, се изследват конкретни бизнес модели от практиката,

Програма за развитие и управление на ИАИ 2024 – 2028 г.

в контекста на по-ефективно земеделие („Дигитализация в земеделието - конкурентоспособност и бизнес модели“, „Поземлени отношения и европейска политика: синергия и перспективи за българското земеделие“ ПОЗЕСИН). По външния проект „Социално-икономически ефекти от оползотворяване на утайките от ПСОВ в селското стопанство“(„Агроринг“), за който ИАИ получи най-високата „много добра оценка“ от ФНИ, бе изследвано и отчетено мнението не само на експерти от ПСОВ и на земеделски производители, но и на бизнеса. Анкетната работа и резултатите намериха приложимо мултимедийно видео обобщение и може и занапред да служат в практиката.

С проектите, финансирани от ФНИ, в които ИАИ участва съвместно с други научни институти, като „Механизми и форми на аграрното управление в България“, се включва разработването на пилотни обектни и анкетни проучвания, които да помогнат да се разгърне потенциала в духа на добро управление на агросектора, на базата на мултикритерийна оценка. Всичко това насочва към нуждата от „работещ частен сектор“ и „активно участие на заинтересованите страни“, които имат нужда от практичното ръководство на научните изследвания и в крайна сметка – към скъсяване на разстоянието между наука-бизнес и практика (проекти „Механизми и форми на аграрното управление в България“, „Оптимизиране на параметрите на прецизното земеделие за подобряване ефективността на производството и проследяемост на продуктите в селското стопанство“) и др.

В планирането на проектната работа, ИАИ се стреми да надгражда разработките си чрез свързаност на темите на проектите и развитие и усъвършенстване на методологията на изследванията. В този дух, и с по-широк мащаб, ИАИ се ангажира и с партньорско участие в Европейски международен проект „Innovative Toolbox empowering effective CAP governance towards EU ambitions - Tools4CAP“, с 20 партньори от 18 страни, членки на ЕС /2023-2026 г./ и цели да разработи инструменти, които да подпомогнат процеса на стратегическо планиране и след 2027-ма година. Конкретната работа на Института ще бъде при инвентаризацията и усъвършенстване възможностите за прилагане на статистическите методи в процеса на програмирането на интервенции и стопанства.

Под знака на търсеното на по-широко взаимодействие между науката, обществото и управлението беше и 4 годишното участие на ИАИ в големия

международен проект „Sustainable Hub to Engage into Rural Policies with Actors (SHERPA)“, ЕС. Той се осъществи в общо 40 многоакторни платформи (MAP) в 20 европейски държавии в една MAP на ниво ЕС. В него ИАИ участва като подизпълнител на Института по земеделие и хранителна промишленост във Варшава.

1. Издателска и публикационна активност

През последните четири години научните изследвания на ИАИ намериха по-широко отражение в научни публикации (статии и доклади), публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в Scopus и Web of Science. Сериозен дял са публикациите в нереферирани списания с научно рецензиране или в редактирани колективни томовете, както и цитиранията в двата типа издания. Тази дейност на ИАИ би трябвало да се увеличи и задълбочи, в отговор и на новите динамични предизвикателства към земеделието и аграрния сектор.

Предимство е, че Институтът развие и собствена издателска дейност -на книги и монографии, които обобщават резултатите от проектите и възможната приложимост на научните знания, а също и участва в сборници на ССА, които намират по-бързо пътя към международния научен обмен.

Голяма част от научните публикации и книги, с участието на учени на ИАИ, в авторски колективи и в съавторство с учени от други страни, надхвърлят текущите партньорства и задават нови посоки на интердисциплинарно сътрудничество. Други са в духа на търсене на по-конкретна проблемна обвързаност и приложимост на науката в практиката, на сработването на успешни сценарии за развитие на българското и европейското земеделие и селските райони, в неговата цялост и по сектори. Някои от изданията проследяват динамиката на цените и пазарите, усъвършенстването на механизмите на управление на агросектора и развитието на устойчива икономика и земеделие, в контекста на общата Европейска визия и стремеж към автономност.

Съдържанието и тематиката на книгите, които издава ИАИ, предложени и на международното земеделско изложение на Агра, в палатата на ССА, потвърждават нуждата от активна издателска дейност и разширяване на кръга на ползвателите сред заинтересованите страни, като основните теми са:

- за конкурентоспособността;
- за развитието на селските райони;

Програма за развитие и управление на ИАИ 2024 – 2028 г.

- за фермите и финансирането им;
- за секторната структура на българското земеделие;
- за поземлените отношения;
- за оползотворяване на отпадъчните вещества и алтернативи на енергийните източници;
- за неизползваните възможности за създаване на добавена стойност и повишаване на производителността и доходността в земеделието;
- за екологичните критерии, пренастройването им към реалността в агросектора и нуждата от контрол по хранителната верига.

2. Основни международни и партньорски взаимоотношения

ИАИ извършва дейности, които са възложени от ССА, Министерство на земеделието, както и други публични ведомства и учреждения, бизнес организации, браншови организации, неправителствения сектор и др. Паралелно ИАИ участва в разработването на нормативни актове, прогнози, експертизи, стратегии и др., за реализиране на аграрната политика в областта на аграрната икономика, храните и хранителната промишленост.

В последните години ИАИ разшири научноприложните си партньорства, в отговор на актуалните и динамични предизвикателства към икономиката, финансите, пазарите, агробизнес сектора, както и на стратегическото планиране и преосмисляне на европейската земеделска политика, с работата по едни от най-важните задачи по прилагане на ОСП. ИАИ взе ключово участие в разработването на SWOT анализа през 2019-2020 г., по поръчка на МЗХ, мобилизира научния и експертен състав в отговорна и обемна изследователска и аналитична дейност. През 2023 г. бе разработена възложената от МЗХ “Актуализация на анализа на състоянието на селското стопанство и хранително-вкусовата промишленост от Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони за периода 2023-2027г.“.

Различни бизнес организации се обръщат за съдействие в своята дейност към института, като например такава е сътрудничеството с Обединена българска банка, където се работи, както по технологичните карти и бюджетиране по отделните производства в земеделието, така и по екологичния калкулатор за изчисляване на емисионния отпечатък. За тази си задача, която беше осъществена

Програма за развитие и управление на ИАИ 2024 – 2028 г.

с изключителния принос на ИАИ, ОББ получи признание за въвеждане на иновационен продукт в банковите среди.

В последните 3 години участието на ИАИ по мярка 16.1 е както по проект „Дигитализиране на веригата на стойността на продуктите от биологично пчеларство“ с бенефициент: ДЗЗД „Обединение за иновации в пчеларството“, колективът от ИАИ участва в дейностите по разработената иновативна интелигентна система за отдалечено и локално наблюдение на процеса на отглеждане на пчели, с цел управление на риска. По друг проект към същата мярка – „Интернет платформа „Всичко за овцете“, с бенефициент: ДЗЗД „Всичко за овцете“, работата на ИАИ се концентрира в подбора на определени икономически, пазарни, производствени, прогнозни и др. показатели, на базата на които бяха идентифицирани основните фактори, които определят икономическата среда и възможности за развитие на овцевъдството и козевъдството у нас.

Участие в ННП „Интелигентно растениевъдство“, РП 4.2. Конкурентоспособност чрез интелигентно развитие, с възложител МОН по решение на МС (2020 – 2024 г). Учени от ИАИ са включени в работните пакети на Общата програма с други институти на ССА. ННП – ИР се изпълнява и управлява от консорциум, чрез споразумение за партньорство.

В продължение на създадения в началото на 2013 г. Център за икономически изследвания на селското стопанство – САРА успя да се постигне значителен резултат и новаторство с проектното моделиране, което да го превърне в сериозен информационен и аналитичен фактор и търсен партньор на агробизнеса и вземащите решения публични институции.-

В рамките на международното сътрудничество за насърчаване на научните изследвания и технологиите, бе създаден и Българо-китайски изследователски център за аграрно и селско развитие (2022 – 2025 г), финансиран от Научната и технологична комисия на Шанхайската община, с авторитетно международно научно сътрудничество, в който партньор е ИАИ.

Към привличането на млади учени и млади хора, заети в производството и бизнеса с лечебни растения, е насочено партньорството на ИАИ в международно научно изследване „Интелигентно и дигитално земеделие-SDA“, което продължава и през 2024 г. Участието на ИАИ до момента се изразява в подпомагане обучението и тренинга на земеделските производители, които възнамеряват да отглеждат маслодайни и лечебни растения в страната, основен партньор по проекта,

Турция. ИАИ участва и в ННП „Млади учени и пост докторанти -2“, модул „Пост докторанти“ в ССА с темата “Развитие на устойчива и кръгова био икономика в България“ (2022-23 г.)

3. Публичност и научно коопериране

ИАИ организира и участва в научни и научноприложни форуми - национални и международни конференции, кръгли маси, семинари, работни срещи др. и допринася за повече публичност на техните резултати. Продължена и надградена като тематика, с авторитетно българско и международно научно участие е станала традиционна Международна научна конференция „Земеделие и храни. Пазари и аграрни политики“ в края на всяка от последните 10 години. Форумът има широк научен, публичен и медиен отзвук и е съпътстван с издателска дейност на резюметата и докладите. Те включват както фундаментални научни разработки, така и практично-приложими анализи, в които се търсят нови научни методи и възможности за разширяване на научната мрежа. Научноприложният акцент е открит в основната тематика на форума, наложил се като традиционен. Утвърдено бе градивно и полезно партньорство с Европейската научна мрежа за развитие на селските райони (ERDN) в изследванията, а и в самата организация на форума, което даде конкретни резултати, включително и от последното му издание, като Международен научен симпозиум «Аграрната икономика в подкрепа на земеделието и развитието на селските райони».

Международните партньорства на ИАИ с други академични центрове и институти в Европа и света имат своя чисто научен принос в посока търсене нови методи и интердисциплинарно развитие, но същевременно придобиват и по-широка публичност и отзвук в обществото, която налагат съвременните процеси и последните динамични предизвикателства. Някои от връзките с университети са традиционни, и през последните 5 години бяха продължени с нови съвместни участия във форуми, проекти и обучения (по Програма „Еразъм +“, посещения и предоговаряне на научното сътрудничество).

Чрез някои от проектите с международно участие и с организираня традиционен международен форум, ИАИ на практика засили сътрудничеството не само с балканските, но и със страни от Западна Европа, САЩ, Китай, Япония, Турция - Университета на Мисури, САЩ, Института по икономика на селското стопанство и продоволствието – Национален изследователски институт (IERiGZ-PIB)

Програма за развитие и управление на ИАИ 2024 – 2028 г.

във Варшава, с Факултета по селско стопанство и биология към Шанхайския университет Джао Тонг, Институт по аграрна икономика LEI, Холандия, Служба за развитие по храни и земеделие, Teagasc, Ирландия, Университета Кюшу, Фукуока, Япония, Анадолския университет в Ескишехир в Турция, Института по аграрна икономика – Белград, Институт по аграрна икономика – Румънска Академия, Букурещ, Белгородский университет кооперации, економики и права, Научен институт по аграрна икономика – АКІ Будапеща.

В последните няколко години този по-широк обществен отзвук на изданията и дейността на Института е в резултат на активна публикационна и информационна дейност, не само в научните издания /активен Уебсайт, видео и мултимедийно присъствие на щанд на Агра-23 и Агра-24, интервюта, научнопопулярни видео илюстрации, като филма по Проекта за социално-икономическите ефекти от ползването на утайките от ПСВ в земеделието, в контекста на нуждата от пълното им обезопасяване, собствен YOUTUBE канал.

4. Обучение на докторанти

Една от най-важните задачи на Института по аграрна икономика е обучението на докторанти по образователната и научна степен „доктор“. През 2017 г. ИАИ получи акредитация по две докторски програми: „Организация и управление (земеделие)“ от професионално направление 3.7 „Администрация и управление“; „Икономика и управление (земеделие)“ от професионално направление 3.8 „Икономика“.

За периода 2018-2023 г. много успешно се развиваше и дейността по обучение на докторанти в ИАИ. Въведе се ежеседмично провеждане на докторантски семинари, на които всеки докторант, асистент, както и останалите учени от ИАИ представят резултатите от своята работа. Тези семинари дават възможност за подобряване на качеството на дисертациите и работата по проектите, чрез осъществяването на полезни научни дискусии на целия научен колектив на ИАИ.

В последните години, общият брой на докторантите, които се обучаваха по двете акредитирани специалности в института е 7, като около 5 от тези докторантури са по научното направление 3.8 „Икономика“ и средно около две всяка година са по направление 3.7. „Администрация и управление“. Преобладаващата част от докторантите са в задочна форма на обучение, като във

Програма за развитие и управление на ИАИ 2024 – 2028 г.

всяка една от предходните години има по двама докторанти в редовна форма. За периода от 2019 г. до 2023 г. успешно защитилите докторска степен са 5 от започналите своето обучение аспиранти и има една защита на дисертация за „Доктор на науките“.

Таблица 1. Брой на докторантурите текущо към края на всяка календарна година

Години	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Икономика и управление (земеделие), ш. 3.8 Икономика	5 бр. 3Д	5 бр. 1 РД 3 ЗД 1 СД	6 бр. 1 РД 4 ЗД 1 СД	6 бр. 2 РД 3 ЗД 1СД	5 бр. 2 РД 2 ЗД 1 СД	5 бр. 2 РД 2 ЗД 1 СД
Организация и управление на производството (земеделие) ш. 3.7. Администрация и управление	2 бр. 1 РД 1 ЗД	2 бр. 3Д	4 бр. 3Д	2 бр. 3Д	2 бр. 3Д	2 бр. 3Д

ОРГАНИЗАЦИОННА СТРУКТУРА И ФИНАНСИ

1. Организационна и кадрова структура

Ръководен орган на управление в Института е Общото събрание на учените (ОСУ). Този колективен орган включва академичния състав - асистенти, главни асистенти, доценти и професори на основен трудов договор в ИАИ. Той утвърждава приоритетите и програмите за развитието и дейността на Института, както и предложените от Научния съвет теми за научни изследвания.

Научното ръководство на Института се осъществява от Научен съвет, който е колективен орган. Научният съвет по аграрна икономика към ССАсе състои от 11 хабилитирани лица, като трима от членовете в момента са външни за ИАИ. Съгласно Устройствения правилник за дейността на ИАИ, директорът на института осъществява цялостното ръководство на научната и административна дейност и се подпомага от Дирекционен съвет. Дирекционният съвет на ИАИ обсъжда и взема решения по планове, програми и стратегии за научноизследователската, научноприложната, образователната, иновативната и внедрителската дейност на института, взема решения за сътрудничество с научни организации и висши училища от страната и чужбина, браншови организации, следи за разпределението

Програма за развитие и управление на ИАИ 2024 – 2028 г.

и изпълнението на бюджета на института, взема решения и по други въпроси, които са свързани с дейността на Института.

По отношение на кадровия състав, в края на 2023 г. числеността на ИАИ е 32 човека, от които 16 учени. Структурата на академичния състав по научни степени и академични длъжности е: 3-ма професори, 4 -ма доценти, 6-ма главни асистенти, 3-ма асистенти, 14 са с образователна и научна степен доктор.

Таблица 2. Структура и разпределение на академичния състав по години

	2018 г.	2019 г.	2020 г.	2021 г.	2022 г.	2023 г.
професори	5	5	5	5	4	3
доценти	4	4	3	3	3	4
гл. асистенти	4	4	5	6	7	6
асистенти	2	5	5	4	3	3
с ОНС доктор	14	15	14	14	14	14
Общ брой	15	18	18	18	19	16

2. Финансова дейност

Финансовото обезпечаване на Института се осъществява по три направления- бюджетна субсидия, постъпления от научноизследователски проекти и приходи от изпълнение на външни договори и услуги. Институтът не притежава съществени активи и голяма капиталова база, което се дължи най-вече на естеството на работа и на научните изследвания. Поради тази причина генерирането на собствени средства може да се постигне единствено от проектна дейност и други услуги за външни клиенти.

Таблица 3 Разпределение на видовете приходите при формиране на бюджета

Компоненти на бюджетното формиране	2020 Година	2023 Година
Собствени приходи по външни договори и услуги, лв.	47 435	40 180
Приходи по научни проекти и задачи, лв.	47 323	232 608
Бюджетна субсидия от трансфера на ССА, лв.	557 942	795 838

Програма за развитие и управление на ИАИ 2024 – 2028 г.

След 2020 година бюджетът на института се повиши, заради по-голямото увеличение на бюджетния трансфер, както и заради стабилно покачване на приходите по линия на приходите по национални и международни научни проекти. Обичайно получаваната субсидия в института, на годишна база растеше до 10% в предходните години, а за 2023 г. към 2020 г. е 42,6%. Това ускорено увеличение на бюджетната субсидия в последните 2-3 години доведе до чувствително увеличение на средното заплащане на персонала, като средната работна заплата в края на 2023 година се изчислява на приблизително 1950 лв. на зает на пълно работно време. За сравнение средната брутна заплата за 2020 година бе около 1100 лв. на зает на пълен работен ден.

Трябва да се отбележи, че средната работна заплата в края на 2023 г. в страната, в сектора на „професионални дейности и научни изследвания“ е 32,6 хил.лв. годишно, докато само за обществения сектор е 23,5 хил.лв., което означава, че средната работна заплата в института е почти аналогична в това направление със средното за обществения сектор и изостава със средното секторно заплащане. Институтът е второстепенен разпоредител на бюджетни средства и определянето на бюджетната субсидия зависи от правилата и решенията, вземани от Управителния съвет на ССА, а стремежът към продължаване повишаване на възнагражденията на работещите в научната област вероятно ще отключи промяна за повишен интерес към тази професия от повече таланти и качествени кадри.

**ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ И УПРАВЛЕНИЕ НА ИНСТИТУТА ПО
АГРАРНА ИКОНОМИКА 2024 – 2028 ГОДИНА**

МИСИЯ НА ИАИ

Утвърждаване авторитета на Института като изследователски център, създаващ, адаптиращ и свързващ световното научно знание с българската аграрикономическа наука и практика.

ВИЗИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ИАИ

Устойчивост, за повишаване научния капацитет и превръщане в ценен партньор за практиката.

Разгръщането на тази визия, може да бъде формулирана като:

Постигане на устойчиво развитие на Института, като важен научен център в областта на аграрната икономика, работещ за повишаване на научния капацитет на своите кадри и превръщане в ценен партньор на агробизнеса и фермерството в страната, чрез засилване на научноприложните и проблемно-ориентирани изследвания.

ЦЕЛ И ЗАДАЧИ

Основната цел на програмата за управление и развитие на ИАИ е да се постига устойчивост чрез надграждане в изследователската и развойна работа, което да е в помощ на публичното управление в земеделието и на фермерската практика, повишаващо авторитета и капацитета на института и българската аграрикономическа наука във вътрешните и международни научни среди.

Постигането на тази цел изисква усилията да се съсредоточат в конкретни задачи, най-общо разделени в четири направления.

Първото обхваща задачи от *методически и теоретичен капацитет и научно развойна дейност, които кореспондират с основните инструменти и средства за изследователска и проучвателна работа.* Задачите в тази област са:

- продължаване усилията за разработване, овладяване, внедряване на нови и разпространени методи и средства за анализ в областта на аграрната икономика, селските райони, агроекологията в разработките на института;

Програма за развитие и управление на ИАИ 2024 – 2028 г.

- повишаване интегритета и връзките на института със сродни научни институции както в страната, така и в европейски план, което да улесни навлизането на добри практики и ценен научен опит;

- засилване на публикационната дейност, със специален акцент в списания и издания в Web of Science и Scopus, както и на цитируемостта и позоваемостта в научните разработки на института, демонстриращи познание за тенденциите и новостите в световното научно знание в областта;

Второто направление от задачи се отнасят *до работата и повишаване капацитета на научните сътрудници, асистентите, докторантите и останалите експерти в института*, което да създаде благоприятна среда за привличане на талантиливи и мотивирани кадри. Конкретните задачи от това направление могат да бъдат описани като:

- развитие на кадровия потенциал в посока подобряване и разширяване на знанието, експертизата и подготвеността на научния и експертен състав да изпълнява различни научни и научноприложни задачи;

- поддържане мотивацията на научния състав с осигуряване на подкрепяща институционална професионална реализация и академично израстване, стъпваща на полагащите усилия и индивидуални постижения;

- постоянна отвореност и готовност за привличане на нови, талантиливи и амбициозни научни сътрудници и асистенти, както и целенасочена работа и продуктивно менторство с докторантите;

Третото направление от задачи се отнася *до проектната дейност и изпълняване на научни и научноприложни проекти с външно финансиране, както и засилване на изследователските натрупвания по плановете проекти и в рамките на научните задачи, изпълнявани в рамките на Селскостопанска Академия*. Конкретни задачи, които могат да бъдат изведени в рамките на това направление са:

- разширяване на партньорските мрежи, по подобие на съществуващите в рамките на CAPA, ERDN, SJTU, които да носят придадена научна и научноприложна полза и да разширяват хоризонта за работа пред института;

- укрепване и продължаване на взаимодействието с Министерство на земеделието и храните и другите публични институции, както и с частни институции и браншови организации, в изпълнение на конкретни задачи и услуги, възлагани и доверявани за изпълнение на института;

Програма за развитие и управление на ИАИ 2024 – 2028 г.

- поддържане и засилване на проектната активност по конкурсите на Фонд „Научни изследвания“, Рамковата програма „Хоризонт Европа“, другите подходящи национални и европейски фондове;

Четвъртото направление от важни задачи, които могат да бъдат открити в настоящата програма са свързани с *публичността, подобряване на комуникацията и отваряне на Института към всички заинтересовани страни*, което може да сведе до следните задачи:

- засилване на връзките и сътрудничеството в рамките на ССА, както и с другите академични институции в областта на научните изследвания на института;

- разширяване на медийната активност и взаимоотношенията с основните професионални медии в страната, което да повиши разпознаемостта и популярността за работата и приложните възможности, които институтът може да реализира в подкрепа на практиката;

- надграждане към възможностите на института като издател, както по отношение популяризиране на научните и научноприложните трудове, в сътрудничество с други авторитетни онлайн базирани платформи, което да позволи достъп до повече читатели, така и чрез разширяване на функционалните характеристики на собствения сайт на института.

ПРИОРИТЕТИ И ДЕЙНОСТИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ЦЕЛИТЕ И ЗАДАЧИТЕ

Приоритетите и дейностите, които се залагат в програмата са в съответствие както с основните приоритети за развитие на ССА, така и са съобразени с приоритетите за развитие на научните изследвания в страната, ЕС и с водещите нужди в Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони 2023-2027 г., както в частта на Системата за споделяне на знания и информация в селското стопанство (AKIS), така и с другите специфични цели. От тази гледна точка основните дейности и приоритетите, които се предвижда да бъдат предприети, за да се подкрепи изпълнението на целите и задачите в програмата са следните:

1. Развитие на научноизследователската и развойна дейност

- систематизиране и обобщаване на натрупаното и използвано научно познание като методически инструментариум и теоретични постановки и концепции, познати и използвани в научната работа, посредством публикации, доклади, работни документи и др.;

Програма за развитие и управление на ИАИ 2024 – 2028 г.

- насърчаване и засилване вниманието по плановите теми и другите научноизследователски разработки, издавани от името на институтското издателство за непрекъснато повишаване качеството и равнището на теоретичния дискурс и методическия инструментариум;

- съсредоточаване усилията и разширяване участието в научноприложни задачи и изследвания, в които да се доказва експертизата и полезността на института за подпомагане вземането на решения в обществените и частни организации, както и за предоставяне на независими и обективни анализи, с цел по-добрата и достоверна информираност на интересуващите се от икономика на селското стопанство, агроекология и селски райони;

- приоритизиране научните тематики с повишаване научния задел в областта на икономиката на селското стопанство, агроекологията и селските райони, като се търсят повече проектни възможности с външно национално и международно финансиране;

- повишаване научното и практическо качество на годишния форум, организиран от института под мотото „Аграрната икономика в подкрепа на земеделието“ както по отношение на участниците и нивото на научните дискусии и практическата полезност на конференцията, така и по линия на публикационните резултати, с качване на докладите в авторитетни бази данни;

- подкрепа за публикационната дейност от института както от теоретико-методически характер, така и с намиране на финансови средства, обезпечавщи публикуването на статии, доклади, сборници с доклади, монографии във високо ценени издания в системите Web of Science и Scopus, в съответствие с новите изисквания и тенденции в научното оценяване на работата на научните организации в страната.

2. Повишаване капацитета и експертизата на кадровия състав

- обогатяване и разширяване на научното знание и компетентности на състава на института, чрез създаване на по-добри условия за предаване на научен опит както по хоризонтала между академичния състав, така и по вертикала – от хабилитирани към нехабилитирани учени;

- активност в търсенето на таланти и амбициозни научни сътрудници и асистенти за попълване на научния състав, което да стане както чрез повишаване разпознаваемостта на института, така и по линия на контактите с

Програма за развитие и управление на ИАИ 2024 – 2028 г.

практиката, като едновременно се повишават изискванията и критериите за подбор, с акцент върху качеството, а не в бройките;

- развитие на научната специализация на научните сътрудници с водеща тематична специализация и допълнителни тематични компетентности, което да изгради способност да се изпълняват различни цели и други задачи и да се постигне по-висока ефективност и разпределение на отговорностите и ангажиментите;

- повишаване знанието и квалификацията на академичния състав и на експертите както чрез включване в различни вътрешни и външни проекти и договори, така и чрез разширяване обмена и специализациите в други страни и академични организации, както по линия на програми като Erasmus, така и в намиране и на други възможности;

- ангажиране по-тясно и въвличане по-дълбоко на експертния състав в института да работи по същество в различните научни и научноприложни задачи, което да повиши полезността и добавената стойност от работата на тази част от състава;

- продължаване работата по изграждане на наукометрична система за по-ясно и измеримо наблюдение и отчитане на научните резултати, приложни постижения и активност на кадровия състав, със създаване на механизми и средства за стимулиране и градивна състезателност;

- подкрепа на кариерно израстване на асистенти, нехабилитирани учени, така и на останалите при придобиването на научни звания и степени, при следване виждането, че кариерното израстване трябва да е подплатено с предполагаемото за длъжността академична компетентност и постигнати резултати, обективизирани чрез количествени и качествени наукометрични показатели и припознати от колектива.

- обръщане внимание за увеличаване състава от хабилитирани учени в института както чрез откриване на процедури по академично израстване за „доцент” и „професор”, така и за привличане на основен договор на хабилитирани учени, което да позволи в края на мандата да има поне 8 хабилитирани доценти и професори;

- продължаване усилията към стабилизиране средните възрастови равнища. Запазване постигнатото подобрене от последните 4-5 години. Целта е да се постигне устойчив баланс във възрастовата структура, като процентът на

научните работници с „докторска“ степен, които към 2027 година ще бъдат над 60 годишна възраст трябва да е под 30%. Делът на академичния състав с „докторска“ степен между 40 и 60 години да формира 40% от академичния състав, а останалите 30% да се пада на академичния състав под 40 годишна възраст;

- надграждане и реорганизиране на подхода и работата по двете докторските програми („Икономика и управление“ и „Организации и управление“) в научното направление 3.8. Икономика. Прецизиране в преценките за мотивацията, амбициите и качеството на отделните кандидат-докторанти, така че при подбора да се дадат по-високи предпоставки за успешна защита в рамките на тяхното обучение. Повишаване критериите за приемане на докторанти в редовна форма на обучение, насочване към прием на асистенти, които придобиват правото за защита на докторантура в рамките на техния договор и на докторанти на самостоятелна подготовка. Въвеждане на условието за оценка на тематичната концепция на евентуалната дисертационна тема при полагане на изпита на кандидатите за задочна форма на обучение.

3. Структурно- организационна рамка и връзки

- продължаване организацията на научната дейност и работа в два отдела – „Икономика и управление на земеделието, храните и аграрната политика“ и „Икономика и управление на организациите в земеделието и селските райони“; със засилване ангажиментите и функциите, които се изпълняват в отделите, с разширяване обхвата от теми, които се дискутират и решават в тях;

- повишаване синергията в проектната работа и отделните проектни колективи по различните планове, цели и външни договори и задачи, които се изпълняват и административната организация в научните отдели;

- попълване на научните отдели със състав от поне 7 научни работници, членове на Научните съвети на съответните отдели, които да бъдат балансирани като състав от хабилитирани и нехабилитирани учени;

- засилване интегрираността в работата между научните отдели и отделните научни работници, така че да има достатъчно разбиране какво и как се случва във всеки от отделите и състава на всеки от отделите да може да разчита и на научния и експертен потенциал на колегите от другия отдел, по различните теми и обсъждания, които се правят;

Програма за развитие и управление на ИАИ 2024 – 2028 г.

- повишаване очакванията и ангажиментите, които се изпълняват от ръководителите на научните отдели. Техните функции и задължения са разписани в Устройствения правилник за дейността на института, като трябва да бъдат припознати и авторитетни лидери сред колективите, така че да водят работата и дейността на съответните отдели, подпомагани и заедно с научните секретари на научните отдели да организират целия научен и научно-административен процес;
- даване възможност за създаване на специализирани в определено направление и област научни и научноприложни центрове, които възникват на базата на определен проект или друга инициатива и допринасят за развитие и популяризиране работата и дейността на института. В настоящем в института има два такива центъра – „Център за икономически изследвания в селското стопанство – САРА“ и „Българо-китайски изследователски център в земеделието и селските райони“, които се учредяват и поддържат своето функциониране в рамките на ИАИ, с решение на дирекционния съвет.

4. Публичност, комуникации и партньорства

- активизиране и разширяване на сътрудничеството с браншови и бизнес организации от земеделието и хранителната промишленост, с оказване на аналитична и консултантска помощ в тяхната работа;
- поддържане и засилване готовността на института към нуждите и в помощ на Министерство на земеделието и храните за извършване на анализи и разработки в подкрепа на публичното управление в сектора;
- разширяване на научните мрежи и партньорства със сродни академични организации в страната и чужбина, подобно на сътрудничеството с Университета на Мисури, Европейската научна мрежа за развитие на селските райони (ERDN), Шанхайския университет Жао Тонг (SJTU), което да позволи съвременен обмен на опит, знание и реализиране на проектни възможности;
- укрепване на сътрудничеството с други институти от системата на Селскостопанска академия и на аграрната и икономическата наука в страната, за разработване и реализация на общи научни задачи, теми и създаване на мултидисциплинарни колективи;
- надграждане в популяризиране научната работа специално в областта на плановете тематични задачи, които да достигат до по-широка

аудитория от заинтересовани лица и организации от академичната и приложна общност чрез различните електронни платформи;

- продължаване функционалното развитие на интернет сайта на института, чрез повишаване изявите на научните работници по актуални и интересни теми и разработки, със съдействието на експерта по връзки с обществеността в института;

- разширяване ролята на експертния и научнотехнически състав, участващ и включен в изпълнение на плановите теми в института, които в координация с експерта по връзки с обществеността и ръководителите на темите да насочват усилия към популяризиране и своевременно разпространение на интересни резултати и постижения.

НАУЧНИ И НАУЧНОПРИЛОЖНИ ТЕМАТИЧНИ ОБЛАСТИ

1. Тематично направление „Земеделие, храни и аграрна политика”

Това направление основно ще насочи дейността си към въпросите и проблемите на икономика на земеделието, хранителната верига и аграрната политика. Водещи ще бъдат макроикономическите теми и въпроси, свързани с анализ и оценка на въздействието от политиката в областта на земеделието и селските райони. Основни области на изследвания ще са развитието на отраслите и секторите по хранителната верига, анализ на пазарите, въздействие на политиката, конкурентоспособността, устойчивостта, говернантостта, въпросите с развитието на българското, европейско и световно земеделие и др. Акценти ще бъдат поставени в разработването и прилагането на релевантни методи и подходи за изследване на отделните въпроси в споменатите области и по-специално на прогностични, диагностични и сценарийни анализи. Количествените методи за анализ, стъпващи основно на индикаторни и индексни модели ще бъдат по-широко застъпени и трябва да бъдат добре усвоени от научния състав, като паралелно с това ще се търси надграждане в използването на качествените дескриптивни методи. Увеличаване задела в областта на оценките на ефектите и въздействието от различни мерки и действия, произтичащи от ОСП, което да доведе до реализация на повече изследвания и услуги с фундаментална и практическа стойност.

2. Тематично направление „Икономика и организация на структурите в земеделието и селските райони”

Тематичното направление основно ще фокусира изследователската и научна работа в теми и въпроси на икономика на организациите, в сферата на земеделието и селските райони. Концентрацията ще е върху анализи и проблеми от микроикономическо естество. Демаркацията с предходното направление е по линия на микро и макро измеренията в подходите на изследване и отношение към темите. Основните въпроси, които ще бъдат разглеждани в това направление ще включват изследвания в организацията и управлението на стопанствата, въпроси на ефективността, конкурентоспособността, устойчивостта, управлението на стопанските субекти в земеделието и селските райони. Задълбочаване на изследванията в това направление ще бъде направено по специфични въпроси, свързани с класификацията на фермите и производствените единици в земеделието по различните критерии и с оглед на ефектите от действието на пазарната и законодателна среда. Разработки и разширяване задела от изследвания в областта на селските райони, с прилагане на методи за териториален анализ и разработване и адаптиране на подходяща методология, подкрепяща вземането на решения ще се осъществи, за да се засили представянето на института в тази сфера.

3. Тематично направление „Икономика и управление на агроекологичните дейности”

Институтът, в последните 10 години, успя да направи различни разработки в тази област с изпълнение както на планови проекти, така и на някои цели и други външни задачи. С оглед на очертаващата се увеличена роля на „зелената” идея, която е свързана не само със „Зелената сделка” на ЕС, но и с глобалните инициативи за устойчиво развитие и очакванията към земеделието в борбата с климатичните промени, фокусът на института в тази област също трябва да се засилва. Конкретни тематика, които се предвижда да бъдат разглеждани в научната програма на института са свързани с измерване и оценка на различните аспекти на агроекологията, биоикономиката, хуманното отношение към животните, ефикасността и въздействието от законодателните ограничения, устойчивостта и говорантостта на агроекологичните услуги и публичните блага, свързани с околната среда. Изследване на екстерналностите, ползите и разходите,

оценка на въздействието и риска от промените в климата ще трябва да бъдат подплатени с внедряването на подходящи методологии, които да обосновават солидността на получаваните и представяни резултати. Това научно направление ще се застъпи като тематика и в двата научни отдела в института.

АДМИНИСТРАТИВНО И ФИНАНСОВО УПРАВЛЕНИЕ

1. Управление и организационна структура

Изпълнението на Програмата за управление и развитие, за постигане на набелязаните цели и приоритети ще изисква подходяща управленска и организационна форма и документална база. Управлението и ръководството на института е подчинено на нормативната база, залегнала в Закона за Селскостопанска Академия от 2008 г. и с последни поправки от 2018 г., 2022 г. и 2023 г. В института действат различни вътрешни правилници, разпоредби и правила (Правилник за устройството и дейността на института, Правилник за вътрешния трудов ред, Правилник за организация на работната заплата, правила за противопожарна безопасност, условията на труд, управление на финансовата дейност, контрол и риск и др.), които в процеса на времето се нуждаят от осъвременяване, актуализиране и допълване. Изпълнение на всяка програма за управление изисква да се направят съответните промени, като такива се предполага да се направят именно във вътрешната нормативна база, така че да се осигури инкорпориране на заложените програмни идеи.

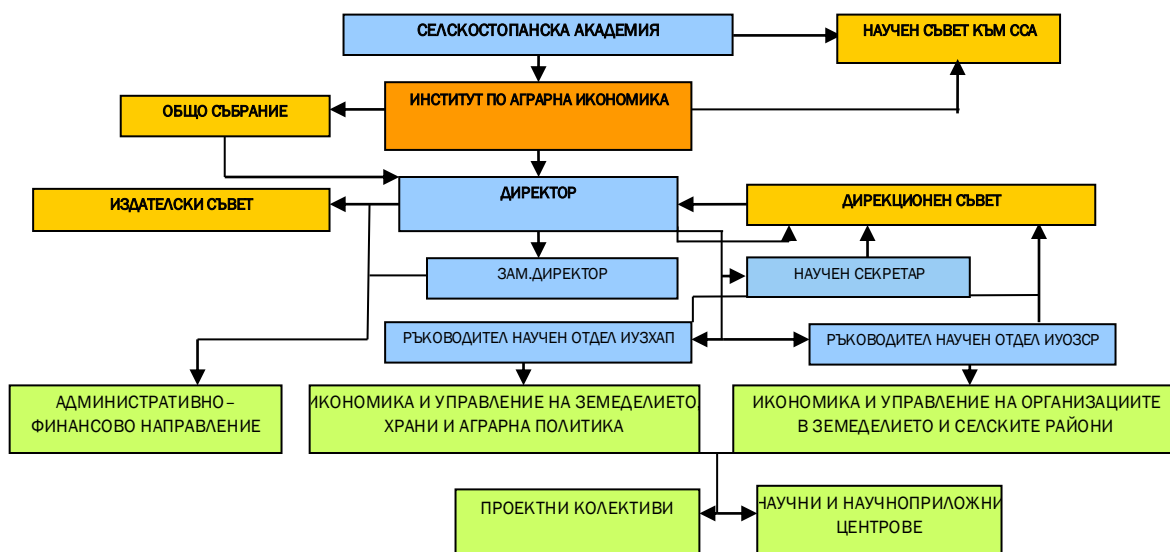
Управлението на института ще продължи да се развива на основата на диалог с личния състав, запазване на колективните форми на вземане на решение, както в Общото събрание на учените, Дирекционния съвет, Научните съвети на научните отдели. Ще продължи доброто сътрудничество със синдикалните организации в ИАИ при разглеждането и приемането на промени и допълнения към документалната вътрешнонормативна база.

Научноизследователските отдели се предвижда да се запазят в съществуващия модел – „Икономика и управление на земеделието, храните и аграрната политика” и „Икономика и управление на организациите в земеделието и селските райони”, ако не възникнат нови обстоятелства, налагащи промяна на тази структура. Директорът на института, както е указано и с различните правилници, се подпомага пряко както от зам.директора, така и от научния

секретар и ръководителите на научните отдели, обединени за колективно вземане на решения в Дирекционен съвет.

Фиг. 1 Органограма на функционалната структура

С оглед на факта, че институтът е регистриран като издател на научни публикации и предвид вдигане нивото на развойната и публикационна дейност се предвижда да се създаде и издателски съвет. Издателският съвет ще включва, както учени и експерти от страна на института, но ще бъде отворен и за външни, доказани специалисти. За подобряване управлението в института ще продължи да се държи на личната отговорност на всеки един от служителите, в зависимост от длъжността и отговорностите, които са делегирани. Организацията на дейностите и решенията ще бъде координирана с разграничение на персоналната отговорност на всеки един от състава на института, където съответните ръководители съблюдават и следят за това да се предотвратяват рисковете и да се постига най-добрият възможен резултат.

2. Финансово управление

Финансовото управление в института стъпва на три основна стълба – финансовия мениджмънт, счетоводната отчетност и финансовия контрол. В института съществува изградена система от практики и правила, които във времето се нуждаят да бъдат актуализирани и адаптирани към променящите се условия. Приоритет във финансовото управление ще бъде повишаване на собствените

Програма за развитие и управление на ИАИ 2024 – 2028 г.

приходи, увеличаване на възнагражденията на служителите и създаване на повече възможности за стимулиране на научните постижения, старанието и отдадеността в работата на научните сътрудници и експертите. Допълнителното материално стимулиране и допълнителното заплащане за извършена работа и постигнати резултати при изпълнение на проекти, задачи, договори или други заслуги в работата ще подобрят мотивацията и ще повишат стандарта на работещите в института и които ще се получават срещу по-ясни критерии за това.

От 2021 година, бюджетът на института се повиши с по-висок темп отколкото в предходните години. Обичайно получаваната субсидия в института на годишна база растеше до 10% в предходните години, а за 2022 г, в сравнение с 2021 г., ръстът е 16,8%, а за 2023 г. към 2021 г. е 29,9%. Институтът е второстепенен разпоредител на бюджетни средства и определянето на бюджетната субсидия зависи от правилата и решенията, вземани от Управителния съвет на ССА. Действията, които ще бъдат предприети от страна на института трябва да бъдат към подобряване съотношението между учени към експертен и административен състав, което за 2023 година е 48% на 52%. В тази посока има какво да се направи, най-вече за по-ефективната и навременно изпълнение на задачите по защита на дисертациите на асистентите, както и на привличане на таланти и амбициозни научни сътрудници и асистенти.

До голяма степен поставената цел за увеличаване на собствените приходи и на постъпленията от външни проекти в последните 5 години беше постигната, като те съставляват около 25% от бюджетната субсидия. Този резултат трябва да бъде поддържан и по възможност да се подобрява. Годишната издръжка на ИАИ, извън заплати, възнаграждения и осигуровки на персонала в последните години е около 80 хил.лв. годишно, като около 2/3 от тях се осигуряват от собствени приходи, което е добър резултат, но изисква усилия и добър мениджмънт за да бъде поддържан.

3. Обновяване на материалната база

Подобряването на условията на труд е от голямо значение и за подобряването на качеството на работа на служителите. През последните години, благодарение на подобреното финансиране по линия на бюджетната субсидия и изключително на сериозното покачване на собствените приходи, се направиха значителни подобрения както с основния ремонт и подобрение на санитарните и

Програма за развитие и управление на ИАИ 2024 – 2028 г.

тоалетни помещения в едното от крилата на етаж на института, така и с подмяна на дограмата и най-вече по отношение обновяването на компютърната и офис техниката и софтуерното обезпечаване. Закупи се нова техника: компютри, лаптопи, софтуер, интерактивно табло за заседателната зала, принтери и мултифункционални устройства и др. Подновяването на офис техниката се осъществява основно от проектите, финансирани от ФНИ, като в мандата на тази програма ще се работи за създаване на по-голяма дигитална среда за работа в института, а също така и за обезпечаване с непрекъснато появяващ се нов и иновативен специализиран софтуер.

Усилията за подобряване условията на труд и удобства, които са положени до момента ще продължат, като в бъдеще ще се търси и решение на въпроса с отоплението през зимните месеци. С покачване цените на електроенергията, особено в периода на 2022-2023 година, както и с излизането на института на свободния пазар на електроенергия, разходите за отопление се покачиха, а в преобладаващата част от стаите отоплението е с недостатъчно енергоспестяващи отоплителни уреди. Вариантите, които ще се търсят за подобрене на ситуацията ще бъдат или с подмяна на отоплителните уреди, с по-нова генерация такива или с изграждане на централна климатична система, която да обхване повечето от стаите, където липсва централно парно.

ВРЕМЕНА РАМКА

Изпълнението на настоящата програма обхваща 4 годишен период напред. Работата по набелязаните приоритети ще започне с началото на мандата, като програмата е разработена на принципа на приемственост, което ще позволи полесното и консистентно прилагане. Водещ принцип за това да се разбира и отчита постигнатото и направеното е да се наблюдава непрекъснато подобряване на резултатите по наукометричните и други показатели във времето. Хронограмата на резултатите по отделните наукометрични и други показатели ще бъде ясно свидетелство, за това какво се случва и къде се изисква повече внимание и полагане на повече усилия. Непрекъснатото подобряване и развойност в научноизследователската работа, както и повишаване капацитета на научния и експертен състав се разглежда като процес, където след всяка една следваща година трябва да се отчита прогрес. Устойчивостта изисква приемственост, непрекъснато надграждане и подобрене, като целта е след тази 4 годишна

Програма за развитие и управление на ИАИ 2024 – 2028 г.

програма, институтът да излезе относително още по-добре подготвен да отговори на обществените очаквания към научните изследвания в аграрната област и да се превърне в предпочитано място за реализация на повече таланти и мотивирани, занимаващи се с изследвания научни работници и експерти.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Настоящата програма представлява визия и концепция за продължаване мисията на института за утвърждаване авторитета на същия като изследователски център, създаващ, адаптиращ и свързващ световното научно знание с българската аграрикономическа наука и практика. Това е програма, която стъпва на принципите на надграждане на постигнатото, продължаване на развойността в научноизследователската и научноприложна работа и укрепване на устойчивостта. Успехът и пълното изпълнение на заложените цели, задачи, приоритети и дейности може да се постигне единствено чрез обединяване на усилията на всички работещи в ИАИ, както и с подкрепата и разбирането сред ръководството на ССА, спечелване доверието в лицето на МЗХ, който има ръководна роля в областта на селскостопанската наука в страната и още по-голямо признание и припознаване от страна на фермерските и другите организации и институции в областта на работата на ИАИ. Хората с техните знания, умения и творческа мотивация са най-големият капитал и ресурс върху който се гради устойчивостта на института.

Основната цел на програмата за управление и развитие на ИАИ е устойчивост чрез надграждане в изследователската и развойна работа, което да е в помощ на публичното управление в земеделието и на фермерската практика, повишаващо авторитета и капацитета на института и българската аграрикономическа наука във вътрешните и международни научни среди. Очакванията при прилагане на настоящата програма е институтът да продължи да укрепва, да стане още по-подготвен да отговори на обществените очаквания към научните изследвания в аграрикономическата област и да се превърне в предпочитано място за реализация на повече таланти и мотивирани научни работници и експерти.